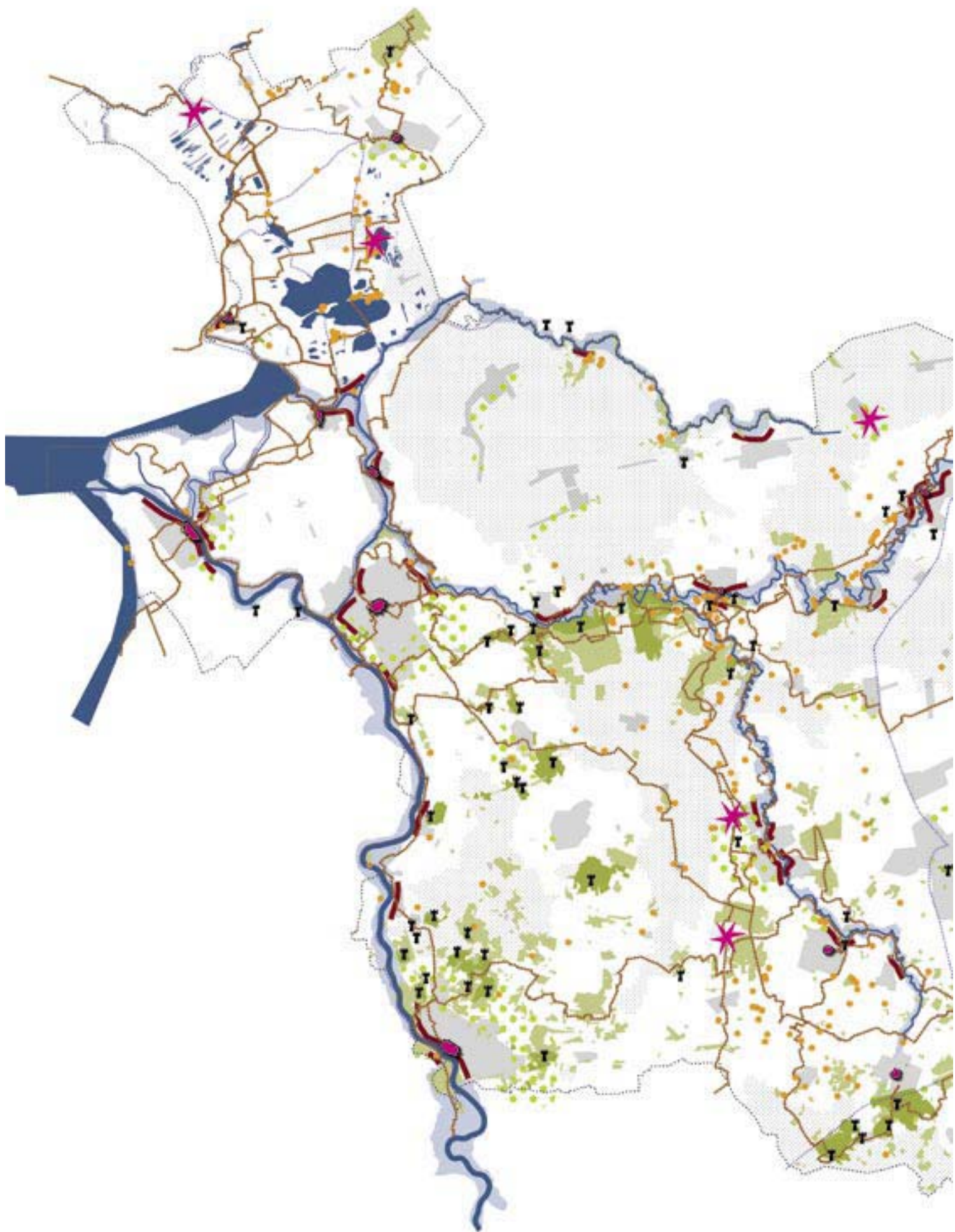


IV Lust- en leisurelaag





IV Lust- en leisurelaag

• landgoederen

- 4.1  Landgoederen en buitenplaatsen

• recreatieve voorzieningen

- 4.2  Gebieden voor verblijfsrecreatie

- 4.3  Attracties

-  Recreatieve routes

• bijzondere plekken

- 4.4  Stads- en dorpsfronten

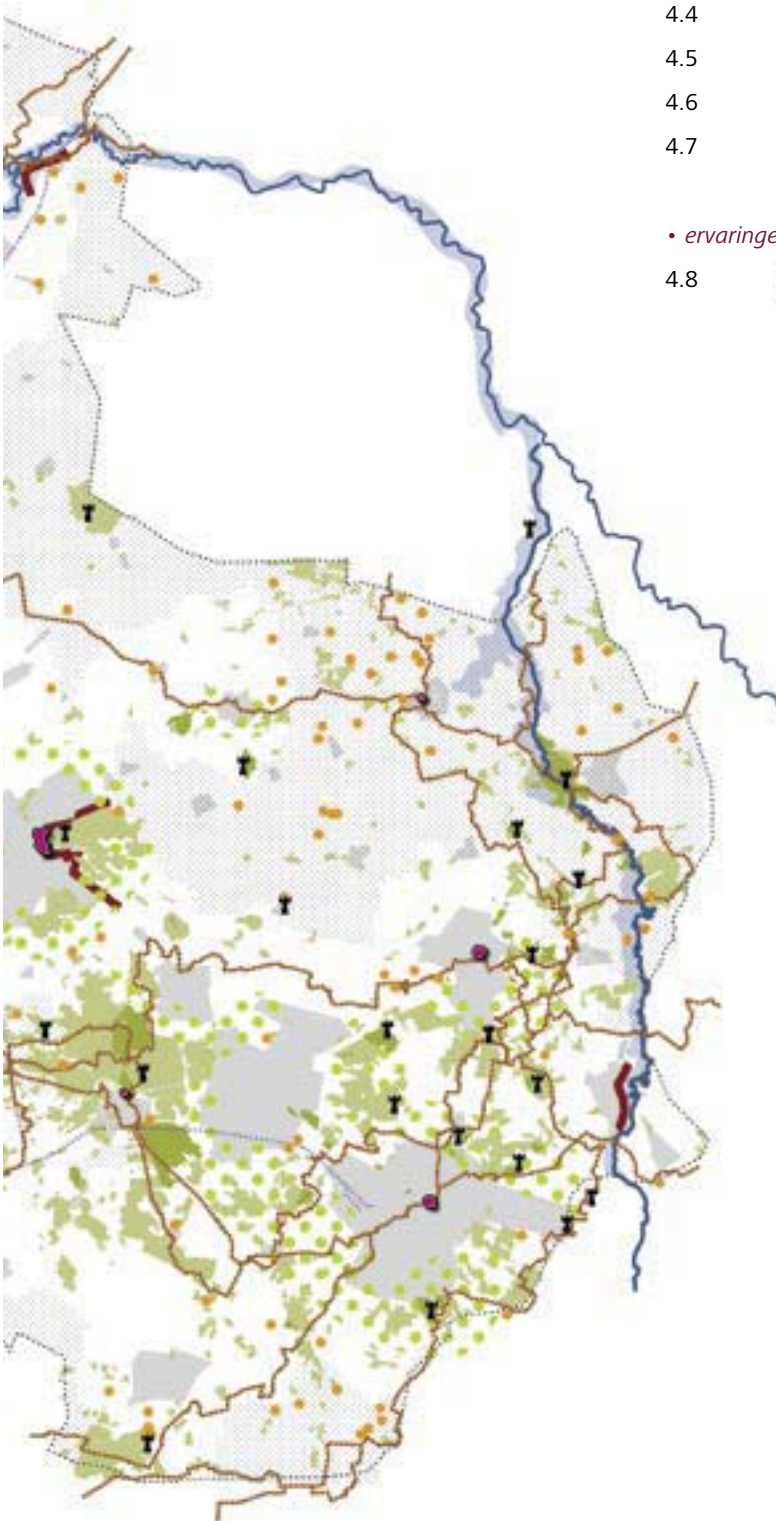
- 4.5  Stads- en dorpsranden

- 4.6  Balkons en belvédères

- 4.7  Bakens in de tijd

• ervaringen

- 4.8  Donkerte





Samenhangende kwaliteitsregio's met:

Linksboven: Attractieve steden... (Vb. Centrum van Deventer)

Rechtsboven: Georiënteerd op haar kwaliteiten... (Vb. Ontwikkeling van Deventer aan de Lustrivier)

Linksonder: Sterk verbonden met het buitengebied (Vb. Rondje rond de es, tussen de kern van tubbergen, via de volkstuinten naar het buitengebied)

Rechtsonder: Waar natuur en cultuur elkaar versterken (Vb. Landgoed Singraven aan de Dinkel)

IV Lust- en leisurelaag

Kenmerken

Met de lagen van het natuurlijke, het agrarische en het stedelijke landschap is het spectrum voor ruimtelijke kwaliteit nog niet compleet. Aan de natuurlijke laag als basis voor een duurzame leefomgeving, het 'nut' van de laag van de agrarisch cultuurlandschappen en de dynamiek van de stedelijke landschappen voegt de laag van de lust- en leisure landschappen de dimensie van het welbehagen, het plezier, trots en de schoonheid toe. Deze laag is, meer nog dan de vorige lagen, het domein van de belevenis, betekenis en identiteit.

De lust- en leisurelaag verbindt het stedelijke met het landelijke. Burgers vergaren hun welvaart in de stad, het verlangen naar buiten komt daarna. Rijke Romeinen die hun kapitaal verdienden in stad, bouwden hun villa's op het platteland. In de gouden eeuw brachten de rijke stadse koopmannen de zomers door op door hen gerealiseerde buitenplaatsen.

In Overijssel ontwikkelden de koopmannen, de landadel en later de textielbaronnen buiten, maar in de nabijheid van de steden, hun buitens en landgoederen, op sommige plekken zo dicht bij elkaar dat er landgoed-zones ontstonden.

Vanaf het eind van de 19e eeuw worden de kwaliteiten van het buitengebied geleidelijk aan steeds beter bereikbaar voor iedereen. De recreatie komt op. In het begin heel eenvoudig met een fietstochtje, kamperen op de hei of klein vakantiehuisje. Nu zijn de verblijfsrecreatiecomplexen, de attracties, de routes voor wandelen, fietsen en varen een belangrijkere economische factor geworden, met een vergelijkbaar aandeel in de economie als de agrarisch sector. Dit alles verandert het aanzien, de gewenste gebruiksmogelijkheden en betekenis van het buitengebied.

De lust- en leisure laag voegt eigen kenmerken toe, zoals landgoederen, recreatieparken, en recreatieve routes, maar benut vooral de kwaliteiten van de andere drie lagen. Het stelt kwaliteiten zoals de natuur, de productielandschappen en de steden in een ander daglicht en maakt ze beleefbaar en tot een belevenis. Het oude en nieuwe 'erfgoed' van de provincie zijn in deze laag belangrijk.

Ontwikkelingen

Het belevingsaspect en identiteit worden steeds belangrijker pijlers van ruimtelijk kwaliteitsbeleid. De ecologische, aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden en de omgang met het erfgoed spelen daarin – zeker in Overijssel – een belangrijke rol. De ervarbaarheid en de beleefbaarheid van deze kwaliteiten komt enerzijds doordat er meer en meer (gevoelsmatige) hekken om gebieden (natuurgebieden, landbouwgebieden, recreatiecomplexen, woon- en werkgebieden) lijken te komen en anderzijds doordat er gaten in het route-netwerk voor langzaam verkeer vallen, in het geding.

De landgoederen en landgoederenzones zijn nu een beeldbepalende kwaliteit. Maar hun exploitatie staat onder druk; bestaande landgoederen vergen een herstel-, onderhouds- en revitaliseringsprogramma. Het vinden van nieuwe dragers en kwaliteitsperspectieven voor landgoederen is een belangrijke opgave.

De opkomst en doorgroei van de recreatie vormen een welkome economische factor achter de instandhouding van het landschap. Maar er is nu sprake van te veel losse plekken; recreatie-ondernemers handelen vaak vanuit het perspectief van de individuele voorziening, terwijl 'collectieve' waardencreatie veel meer op kan leveren.

Recreatieve programma's zouden gericht moeten zijn op het versterken van bestaande en het creëren van nieuwe omgevingskwaliteiten.

Bezien vanuit de stadsrandzones/ dorpsranden: hier liggen diverse opgaven over elkaar heen. Ze kunnen zich ontwikkelen tot 'rijke' gebieden vol ruimtelijke en functionele hoogtepunten. De keerzijde van de medaille toont het risico: een gefragmenteerd en verrommeld landschap. Het is de kunst hier initiatieven, die investeren in omgevingskwaliteit op te sporen, op te roepen en te honoreren. Verbeterde toegankelijkheid en een verdicht routenetwerk zijn essentieel om de stadsrandgebieden beleefbaar te maken.

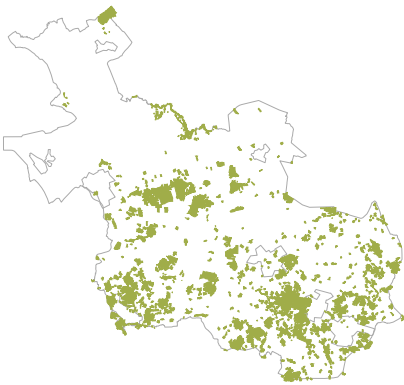
Ambitie

- Zichtbaar, beleefbaar, mooi landschap
- Sterke ruimtelijke identiteiten als motor voor gebiedsontwikkeling
- De ambitie is de beleving, betekenis en kwaliteit van de leefomgeving te versterken
- Samenhang vergroten en discontinuïteiten in landschappelijke structuren herstellen. Ruimtelijke kwaliteit, monumentaliteit en ruimtelijke expressie van grote ensembles vergroten.
- Beleefbaarheid en toegankelijkheid van het landschap vergroten.
- Aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden worden zoveel mogelijk behouden en beleefd door mensen dankzij informatie, gebruik en ontwikkeling en vertellen daarmee het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van het Overijsselse landschap.

4.1 Lust- en leisurelaag • Landgoederen en buitenplaatsen



Eenheid



Overzicht landgoederen en buitenplaatsen
[weergegeven de gebieden die onder de
Natuurschoonwet vallen]

Kenmerken

Op landschappelijk of strategisch interessante plekken (bij voorbeeld op een oeverwal langs de rivier) liggen buitenplaatsen en landgoederen.

Ze vertellen een herkenbaar verhaal over hun plek in het landschappelijk patroon en in de tijd waarin ze zijn gebouwd. Veel zijn er nu opgesteld voor publiek, waardoor ze een belangrijke recreatieve rol vervullen.

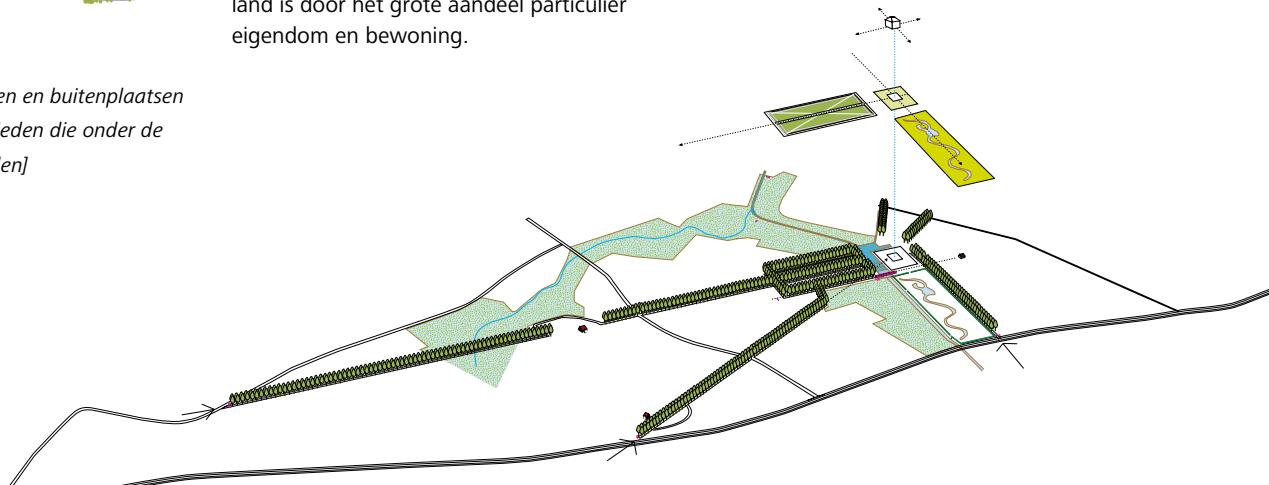
Overijsselse landgoederen onderscheiden zich van landgoederen elders in Nederland is door het grote aandeel particulier eigendom en bewoning.

structuur: Samenhangende compositie van bebouwing, parkbossen, tuinen, zichten en routes: het landgoed vormt een ruimtelijke, functionele en economische eenheid

karakter: 'Persoonlijk' landschap.

Foto links: Landgoed de Haere aan een oude rivierkolk van de IJssel

Foto rechts: Nieuw museum op landgoed Oranjewoud, Herenveen





Ontwikkelingen

- Onderhoudskosten en beheerslasten van landgoederen door particulieren soms niet meer op te brengen.
- Verdichting met woonfuncties komt dan op de agenda; balans tussen kwaliteit landgoed en verdichting luistert nauw.
- In het beheer prevaleert natuur soms boven cultuur, mede door subsidies en wetgeving. Hierdoor staat het culturele erfgoed dat door de combinatie van opstallen en landschap wordt gevormd, onder druk.
- Op willekeurige plekken in het landschap ontstaan nieuwe 'landgoederen' op boerenerven (als gevolg van belastingfaciliteiten).
- Landbouw vraagt om efficiënt gebruik van het landgoed-landschap. Dit gaat soms ten koste van de kwaliteit.

Voorbeeld: Huis, tuinen en landgoed-landschap opnieuw met elkaar in samenhang gebracht, leidt voor het vervallen landgoed een nieuwe bloeiperiode in. Uit: De Kranenkamp, landgoed van de stilte, Stichting IJssellandschap, 2008

Ambitie

De ambitie is het in stand houden en herstel van bestaande landgoederen. De groene raamwerken, de parkbossen, de tuinen, open ruimtes met solitaire bomen worden daarbij als deel van het culturele erfgoed beschouwd. Ze bieden ruimte voor nieuwe functionele toevoegingen, zoals recreatieve functies, publieke voorzieningen, eventueel woningen, als deze de kwaliteit versterken. Bij dit alles mag een natuur-gericht beheer niet ten koste gaan van monumentaliteit en het behoud van het erfgoed. De ambitie is de kwaliteiten van landgoederenzones te versterken en verder uit te bouwen. Dit vooral door het stimuleren van nieuwe landgoederen in de landgoederenzones (en stadsrandzones en randen van natuurgebieden), die op eigentijdse wijze voortbouwen op de kwaliteiten en landgoedtradities. De landgoederen in de zones worden verbonden middels een samenhangende lanen-, wegen- en padenstructuur.

Sturing

Norm

- Behoud en herstel van het monumentale en historische karakter van bebouwing, tuinen, parken en het landgoederenlandschap.

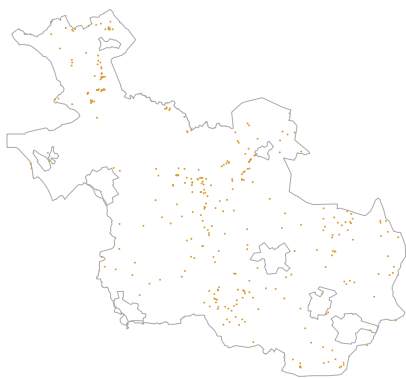
Richting

- Nieuwe landgoederen met nieuwe landhuizen worden bij voorkeur ontwikkeld binnen bestaande landgoederenzones, stadsrand-gebieden en flanken van natuurgebieden.
- Intensiveren van de bebouwing op bestaande landgoederen bij voorkeur ter plaatse van verdwenen landhuizen en op strategische punten.
- Intensivering van bebouwing kan alleen onder strikte voorwaarden (bv opstellen landgoedontwikkelingsplannen/ betrekken architecten met bewezen expertise/ opbrengsten worden verifieerbaar geïnvesteerd in het landgoed/ dient mede een publiek doel zoals verbeteren toegankelijkheid, cultuur, zorg, educatie, ontmoeting, etc.)

4.2 Lust- en leisurelaag • Gebieden voor verblijfsrecreatie



Eenheid



Overzicht gebieden voor verblijfs-recreatie

Kenmerken

Campings, complexen van zomerhuizen/vakantiewoningen in of gekoppeld aan aantrekkelijke natuurlijke landschappen en/of agrarische cultuurlandschappen. Soms kwaliteit toevoegend, meestal meeliftend op bestaande landschappelijke kwaliteiten.

Vaak op basis van een planmatig basisstramien met een sterk door eindgebruikers gekleurde invulling. Of grootschalige bungalowparken met een veel uniformer bebouwingstype. Iedere gebruikersgroep heeft een eigen kwaliteitsprofiel met bijbehorende kwaliteit voorzieningen.

karakter: 'Lichte stedenbouw', (geen zware interne wegenstructuur, riolering etc) verbonden met de kwaliteiten van het omliggende landschap. Soms alleen tijdelijk seizoensgebonden gebruik. Onderscheidend van 'echte woningen'

Beeld: Recreatiewoningen midden in de natuur

Beeld onder: Sprookjescamping in Hardeberg, de camping van het jaar 2007, uitgeroepen door de ANWB





Ontwikkelingen

- Terreinen worden naar binnen gericht: afgesloten karakter komt de beleefbaarheid niet ten goede
- Ongewenste ontwikkeling naar permanente bewoning
- Uitbreiding van de bouwvolumes tot steeds groter, op woning lijkende, gebouwen: de terreinen verstenen!
- Tendens in de recreatiesector: behoefte en ambitie om een kwaliteitsslag te maken en grotere eenheden te realiseren.

Voorbeelden

- 'Zwarte Raven' ; vakantielodges in combinatie met moerasnatuurontwikkeling, Rietveld Landscape.
- Recreëren op een boerenerf in Twente, Droste's Boerderijlodges
- 'Lichte stedenbouw' , vakantiehuisjes gemaakt van lokaal hout uit het bos, DAAD architecten
- Survival-tochten in het Vechtdal

Ambitie

De ambitie is de verblijfsrecreatie sterker te gaan verbinden met de kwaliteiten van de omgeving en onderdeel uit te laten maken van het hele recreatieve netwerk. Het aanbod wordt hierdoor specifieker en sterker verbonden met de Overijsselse kenmerken. Tegelijkertijd kan de kracht van de sector dan beter worden benut om de kwaliteit van de omgeving te versterken. Zo kan het aanbod van recreatieve verblijfsmogelijkheden verbreden: in NO-Twente verblijf je op een boerenerf, in het wilde hart midden in de bossen met de reeën voor je huisje. In de Wieden-Weerribben vaar je, bij wijze van spreken, naar je lodge in het rietland. Hergebruik van vrijkomende gebouwen en kwaliteitsverbetering van bestaande terreinen zijn belangrijke strategieën.

Sturing

Norm

- Uitbreiding van bestaande recreatiecomplexen dragen bij aan de versterking van de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten op het terrein en in de directe omgeving.
- De toegankelijkheid van de omgeving neemt toe, evenals de aansluiting binnen-buiten.

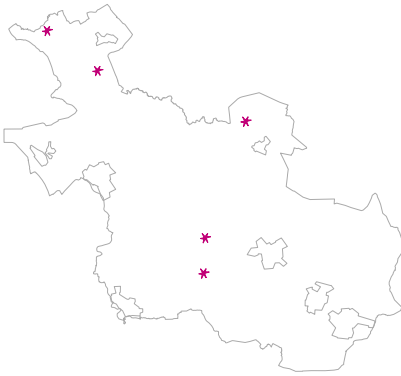
Richting

- Herstructurering/ verdichting/ uitbreiding gaan gepaard met toevoegen van landschappelijke kwaliteit. De plek van recreatiecomplexen in en aantakking op het grotere geheel van natuur en landschap wordt met die toevoeging verduidelijkt.
 - Uitbreiding van complexen in de flank van natuurgebieden vindt plaats in combinatie met substantiele natuurontwikkeling
 - Vormgeving van gebouwen staat in relatie met bebouwing in de omgeving, of voegt architectonische kwaliteit toe.
- Inspiratie
- Herbestemmen van vrijkomende agrarische gebouwen voor verblijfsrecreatie

4.3 Lust- en leisurelaag • Attracties



Eenheid



Overzicht grote attracties

Kenmerken

'Attracties' omvat een bonte verzameling aan recreatieve voorzieningen, soms publiek, vaak privaat. Het zijn recreatieve (en educatieve) concentratiepunten en veelal toegangspoorten / centra van waaruit de omgeving kan worden verkend. In Overijssel zijn de belangrijkste: Giethoorn, Nationaal Park Wieden-Weerribben en Sallandse Heuvelrug, Ponypark Slagharen en Avonturenpark Hellendoorn. Deze plekken trekken grote aantallen bezoekers en zijn voor veel mensen het beginpunt om de omgeving te verkennen. Bij de nationale parken komen de bezoekers vooral voor de landschaps- en natuurkwaliteit. Daarbij hebben de binnensteden en historische dorpen ook een belangrijke attractieve waarde. Het zijn combinaties van toeristische- en horecavoorzieningen al dan niet in een cultuurhistorisch en/ of landschappelijk waardevolle setting.

karakter:Concentratiepunten voor recreatie. Schakelpunten tussen goede ontsluiting, stilte en rust en kwaliteit van natuur en landschap

Voorbeeld: Het theepaviljoen op de Posbank op de Veluwe
[Architect Bjarne Mastenbroek]



Ontwikkelingen

- Recreatie and leisure-activiteiten worden een steeds belangrijkere factor in de regionale economie.
- De behoefte aan kwaliteit zowel aan de kant van de recreanten als aan de kant van de recreatieondernemers neemt toe.

Ambitie

De ambitie is de recreatieve attracties sterker te gaan verbinden met de kwaliteiten van het omgeving. Het aanbod wordt hierdoor specifiek en sterker verbonden met de Overijsselse kwaliteiten. Tegelijkertijd kan de kracht van de sector worden benut om de kwaliteit van de omgeving te versterken. De attractiepunten bieden bij uitstek de mogelijkheid om gebiedsgerichte ketens van recreatieve routes, verblijfsmogelijkheden, ervaringsmomenten, streekproducten op te zetten, zodat de streek ervan gaat profiteren. Daarbij kunnen ze nog veel sterker fungeren als bliksemafleiders voor gebieden met een geringe draagkracht voor grote bezoekersstromen.

Voorbeeld: Attracties kunnen goed ingezet worden om bezoekersstromen te organiseren, zodat er zowel drukke, levendige plekken ontstaan, als rustige en hele stille gebieden. [bron: Plan Dorst, Bureau Strootman landschapsarchitecten]

Sturing

Norm

- Recreatieve attracties versterken de kwaliteit, beleving en identiteit van de omgeving.
- De toegankelijkheid van de omgeving neemt per saldo toe.

Richting

- Attracties versterken de eigenheid en kwaliteit van de verschillende kwartiersregio's; ze zijn de vaandeldragers van het gebied.
- Ze fungeren als overstappunten, goed bereikbaar met auto en/of ov, om van daaruit te voet, te paard met de fiets de omgeving te verkennen

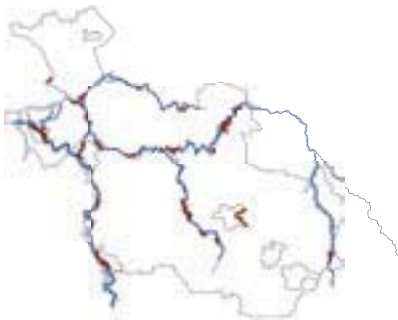
Inspiratie

- cultuurhistorische en archeologische waarden zijn een potentiële toeristische trekker en kunnen betekenis geven aan een toeristische attractie.

4.4 Lust- en leisurelaag • Stads- en dorpsfronten



Eenheid

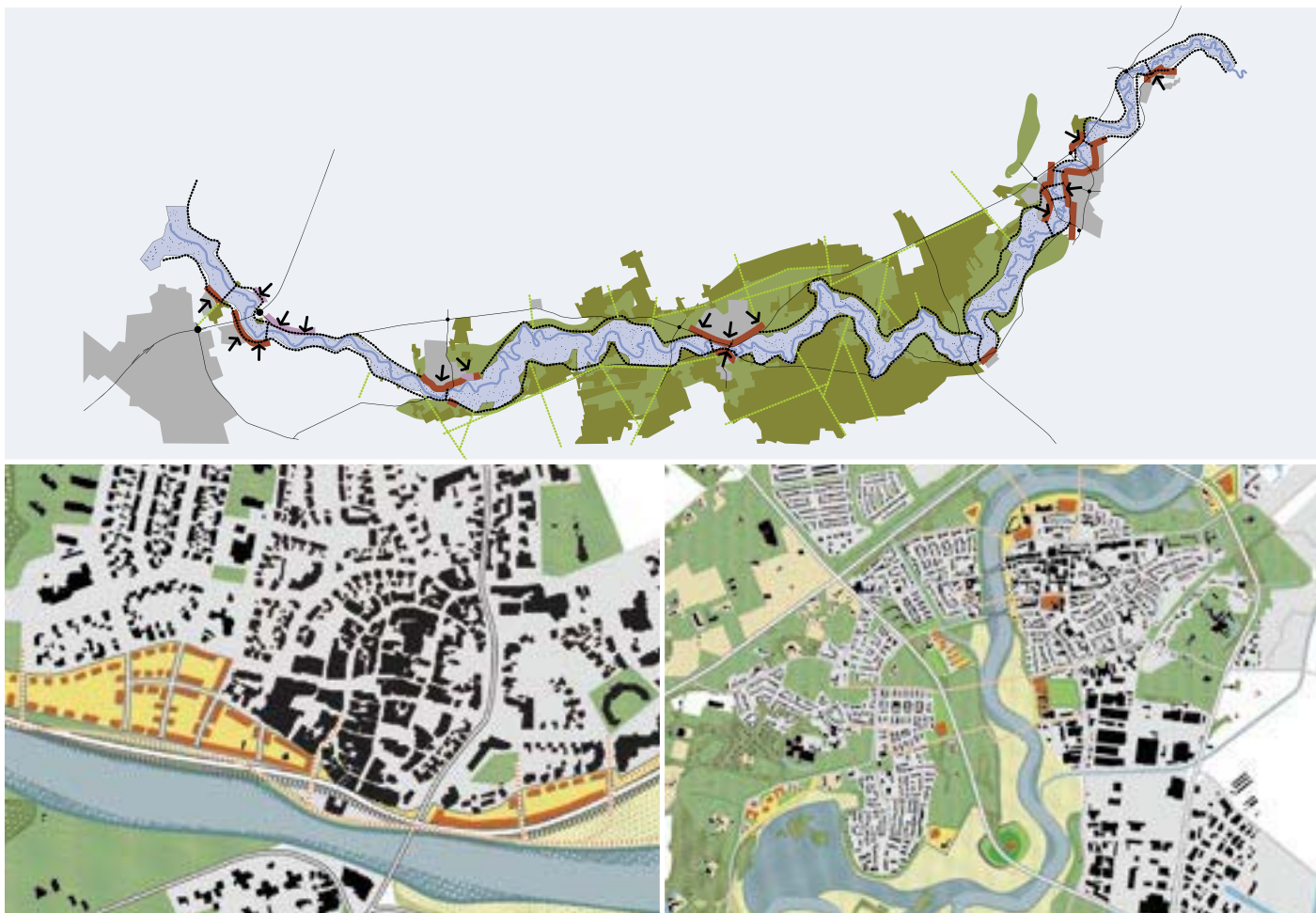


Overzicht stads- en dorpsfronten, een eerste inventarisatie

Kenmerken

Aan het stads- of dorpsfront aan het water is de kwaliteit dat een deel van het stedelijk of dorps areaal direct aan het landschap grenst. Vanuit het landschap of vanaf het water is er een vrij zicht op de duidelijk gedefinieerde rand van het stedelijk gebied met een herkenbare kwaliteit. En vanuit de stad of het dorp is er vanaf een weg, kade of boulevard direct contact met het landschap. Monumentale gebouwen en nieuwbouw met architectonische allure bepalen voor een groot deel het herkenbare beeld. Voorbeelden van dit type: IJsselfront Deventer & Kampen, Vechtfronten Dalfsen, Ommen, Hardenberg, Landgoed Almelo.

Beeld: Front van Deventer aan de IJssel. Hier komen stad, water, natuur, landbouw, lust en leisure frontaal samen.



Ontwikkelingen

- Wegen zijn vaak tussen het stads- en dorpsfront enerzijds en het landschap anderzijds gedrongen en vormen daar een barrière.
- Het open landschap aan het stadsfront of dorpsgezicht staat onder druk van verstedelijking.

Voorbeeld: Stad- en dorpsfronten aan de Vecht, deze worden versterkt in directe samenhang met de ontwikkeling van de water- en natuurprojecten in het Vechtdal [bron: Levende Vecht, AtelierOverijssel 2006]

Onder: Vecht bij Ommen



Ambitie

Creëer balustrades, boulevards waar stad of dorp en het omliggende landschap prominent haar gezicht laten zien en situeer er voorzieningen bij (cultuur, horeca) om van de zichten te genieten. Stad en landschap tonen zich van hun beste kant. Koester het landschap in de stad waar dit onder de grond is geschoufeld. Combineren met de water- en/of gebiedsopgaven, zoals ruimte voor de Vecht. Nieuwe landmarks en hoogwaardige architectuur op beeldbepalende locaties in de stads- en dorpsfronten.

Sturing

Norm

- Bestaande fronten met hun uitzicht beschermen, ontwikkelen en veel betekenis geven.
- Cultuurhistorische en architectonische waarden inventariseren en de gewenste ontwikkelingsrichting aangeven.

Richting

- Mooie weides, ruimtes of waterlopen aan het dorp of de stadsrand kunnen de nieuwe dorps- of stadsgezichten worden, benoem deze als kwaliteit, beschouw ze als voorkant en zet ontwikkelingen in om deze kwaliteiten te bereiken.
- Stads- en dorpsfronten benutten om de stad-land overgangen kracht bij te zetten.
- Bestaand front uitgangspunt bij ontwikkeling, zichtbaar houden van de stad als eenheid.
- Gebruik bestaande karakteristieke gebouwen en monumenten als 'eyecatcher' en voeg nieuwe toe.

Inspiratie

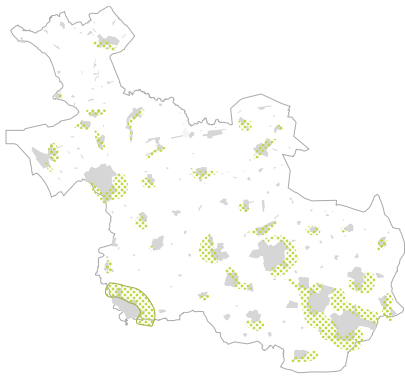
- Zoek naar spannende combinaties van bestaande cultuurhistorische kwaliteiten en eigentijds ontwerp.
- Ontwikkel architectuurbeleid voor Stads en dorpsfronten.

4.5 Lust- en leisurelaag • Stads- en dorpsranden



vanzelfsprekende binding tussen stad en land

Eenheid



Overzicht stads- en dorpsranden, een eerste inventarisatie

Kenmerken

De stads- en dorpsrand als overgangsgebied. Hier is sprake van 2 elkaar overlappende invloedssferen. De (potentiële) kwaliteit is die van de 'best of both worlds'; stedelijke voorzieningen, verspreid liggende (gewilde) woon- en werkfuncties, padennetwerk in een landschappelijk raamwerk.

Dichtbij stad en dorp en toch buiten. Voorbeelden van dit type: noordrand Deventer, noordrand Enschede, ooststrand Tubbergen. Buurtschap Zwolle. Markante zichtlijnen op dorpen versterken de randkwaliteit.

Randen gaan niet alleen over de 'functionele mix', maar vooral ook over herkenbaarheid, duidelijkheid, silhouetten (kerktorens, markante gebouwen, bruggen, ed) het je thuis voelen, in het herkennen van identiteiten zit een emotionele factor.





wonen in en aan het landschap



wandelroutes



fietsroutes naar buiten



ruimte voor evenementen



landbouw



verpozing



werken en voorzieningen



hobbylandjes



volkstuinten

Ontwikkelingen

In de stads- en dorpsranden is vaak versnippering en doorsnijding het probleem. Omdat er niet echt wordt geïnvesteerd in nieuwe dragende structuren dreigt dit potentieel gewilde landschap sleets te worden. Een gescheiden in plaats van een geïntegreerde wereld ligt dan op de loer.

Rondwegen sluiten dorpen soms af van het landschap. Sportvelden en volkstuintjes aan de randen zorgen voor een soepele overgang.

Ambitie

Verbindt ontwikkeling van woon-, werk- en recreatiemilieus in de stads- en dorpsrand aan hun omgeving met landschappelijke structuren en routes.

Stimuleer integrale projecten waarin stedelijke programma's en landschappelijk raamwerk samen op worden gerealiseerd. Tegengaan verrommeling in de randzones. Bijdragen aan aantrekkelijke mix woon-, werk en recreatiemilieus.

Sturing

Norm

- Behoud, herstel en aanleg van landschappelijke recreatieve routes tussen stad/dorp en land, gekoppeld aan ontwikkeling.

Richting

- Slecht barrières tussen stad en land
- Verbindt de opgaven van dorps- en stadsuitbreidingen en infrastructuur aan de opgaven in de groene stadsranden op een wijze dat de identiteit van dorp of stad en landschap worden versterkt.
- Biedt plaatselijk ruimte voor ontwikkelingen, mits deze voortbouwen aan de versterking van de stad-land relatie.
- Neem de inrichting van de stadsrand op in de grondexploitatie van bouwprojecten.
- Maak mooie uitnodigende entrees van dorpen en steden.
- Leg geen rondwegen meer aan die stad en land scheiden.

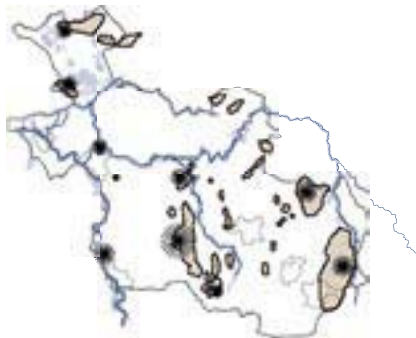


Voorbeelden: Projecten Zenderse Esch en Twentse Stadsranden [Bureau Strootman landschapsarchitecten] 'In stadsranden kun je je tegelijk 'binnen' en 'buiten' voelen.'

4.6 Lust- en leisurelaag • balkons en belvédères



Eenheid

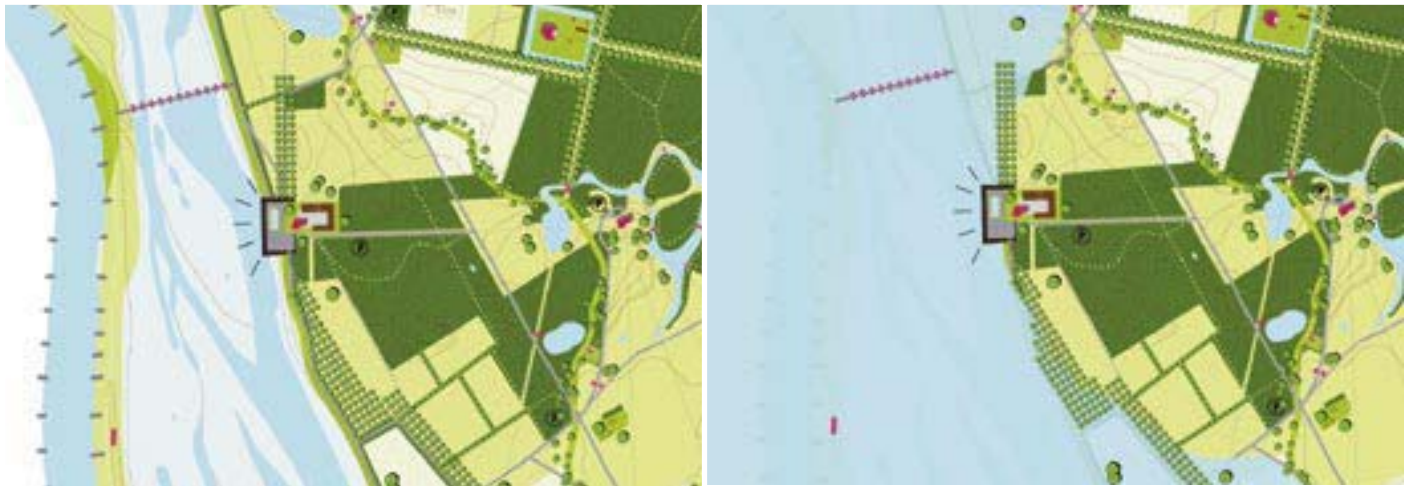
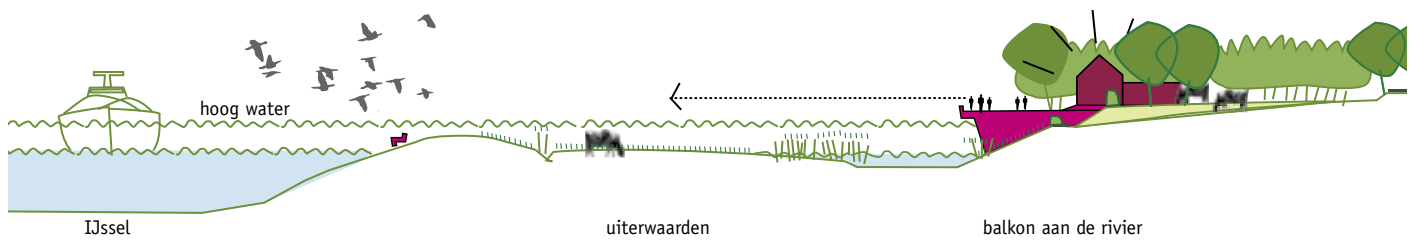


Overzicht balkons en belvédères, een eerste inventarisatie van mogelijke plekken

Kenmerken

Formeel bepaalde plekken waar vanaf of waar vandaan het landschap kan worden waargenomen. Uitzichttorens, (stedelijke) balkons, belvédères, maar ook infrastructuurpassages in snelwegen en regionale wegen, die de gelegenheid bieden om van het Overijssels landschaps- en stadsschoon te genieten. Het gaat hier om de bewust gecreëerde ervaringen, niet om de terloopse en individuele gelegenheden te over voor waarneming en ervaring van ruimtelijke kwaliteit. Een aantal bijzondere vergezichten, uitzichten en zichtlijnen vallen onder dit type gebieden; denk bij voorbeeld aan het uitzicht vanaf de Sallandse Heuvelrug en de Twentse Stuwwal, maar ook een aantal snelwegpanorama's vanaf de A1, en balkons aan de IJssel en de Vecht.

Voorbeeld: Belvédères op de Grebberg met uitzicht over de Oude Rijn [B+B landschapsarchitecten]



Ontwikkelingen

Omdat het recreatief gebruik van het landschap en de belangstelling voor een betekenisvolle leefomgeving met een sterke identiteit toeneemt, neemt het besef en de noodzaak van deze plekken toe.

Ambitie

Er liggen kansen om meer van dit type 'scenic experiences' te realiseren. Zorg ervoor dat ze goed zijn aangesloten op hun omgeving en geen losliggende incidenten worden. Alle vuilstorten zouden belvédères kunnen herbergen.

Voorbeeld: Voorstel voor balkon aan de IJssel, op de overgang van hoog naar laag, van droog naar nat, van het oude landgoed naar de nieuwe dynamische waterrijke IJsselnatuur: een nieuwe publieke plek voor de stad. [bron: KeizersRande aan de IJssel, VPxDG iov IJssel-landschap]

Sturing

Inspiratie

- Gemeenten selecteren potentiële belvédères en plekken waar het uitzicht behouden blijft.
- Richt plaatsen die potentieel geschikt zijn als uitzichtpunt op het omringend landschap in als visitekaartje en 'hoogtepunt' van de omgeving.
- Maak ze uitmuntend en selectief.

4.7 Lust- en leisurelaag • bakens in de tijd



duiventil [landgoedensemble]



kerk



industriel erfgoed



cikels van mander



toren



ruilverkavelingsbosje



jodenbergje



windmolen



De Kolonie [ensemble]

Eenheid



Nog geen compleet overzicht van bakens in de tijd aanwezig

Kenmerken

Relicten van diverse aard uit verschillende perioden van de wordingsgeschiedenis van Overijssel. Geologische monumenten (bv pingo's), archeologische monumenten en vindplaatsen, schansen, verdedigingslinies, kapelletjes, religieuze monumenten, historische wegen tot landschappelijke ensembles zoals De Kolonie. Bakens zijn niet alleen (water)-torens en andere hoge, kenmerkende bouwsels, ook patronen als de verkavelingsstructuur van polder Mastenbroek vormen een baken in de tijd.

De essentie van de bakens in de tijd is, dat ze de verhalende laag toevoegen aan het landschap. Het zijn belangrijke ingrediënten in de opbouw van gebiedsidentiteit. Het zijn plekken waar 'tijdsdiepte' tot intense indrukken leidt.



Polder Mastenbroek [ensemble]



houtzaagmolen



watermolen



aardkundige monumenten



brug



militaire objecten



zwerfkei



hoogveenontginning



nieuwe bakens

Ontwikkelingen

Het belang van bakens in de tijd wordt – gelijk op met de herwaardering van het cultuurhistorisch erfgoed (agrarische en industriële en religieuze monumenten!) – meer en meer ingezien. Al gebeuren er ook nog ongelukken: historisch waardevolle plekken worden opgeofferd voor bedrijventerrein of natuur. Karakteristieke of cultuurhistorisch waardevolle bebouwing wordt vervangen door nieuwbouw zonder dat de mogelijkheden voor herbestemming voldoende zijn onderzocht. Hierdoor blijven kansen voor het behouden en toevoegen van gebiedsidentiteit onbenut.

Ambitie

Creëer verbindingen en verbanden tussen bestaande bakens die onderdeel van een groter geheel zijn, maar nu verloren of geïsoleerd in het landschap liggen. Voeg bakens van deze tijd toe. Behoud monumenten, karakteristieke gebouwen en cultuurhistorische waarden door ze bewust in te zetten in gebiedsontwikkeling. Maak de bakens meer zichtbaar en ontwikkel recreatieve routes langs deze bakens met uitleg over de ontstaansgeschiedenis.

Sturing

Norm

- Inventariseer de bakens in de tijd (b.v. beeldbepalende cultuurhistorische elementen of objecten die het verhaal van de streek vertellen) behoud ze en benut en versterk, b.v. met inrichtingsmaatregelen, hun functie wanneer ontwikkelingen in de nabijheid plaats vinden.

Inspiratie

- Voeg bij nieuwe ontwikkelingen bakens in de tijd toe en verbind ze met bestaande bakens.

Voorbeeld: Inpassing archeologische monument Havezate Werkeren in de Zwolse wijk Stadhagen





Eenheid



Overzicht donkere gebieden

Kenmerken

Lichte gebieden geven een beeld van de economische dynamiek van de provincie: de steden en dorpen, de snelwegen, de kassengebieden, de toeristische attractieparken, de grote bedrijventerreinen en de gebieden met veel bebouwing.

De donkere gebieden geven een indicatie van de 'buitengebieden' van Overijssel. De natuurcomplexen en de grote landbouwgebieden.

- De donkere gebieden zijn de gebieden waar het 's nachts nog echt donker is, waar je de sterrenhemel kunt waarnemen.
- Het zijn de relatief 'luwe' dun bewoonde gebieden met een lage gebruiksdruk.

Beeld: Nachtk kaart van Europa

Beeld rechts: De beleving van heldere sterrenhemels in een donker buitengebied met 's avonds slechts de lichten van een enkele boerderij of woning: hier waan je je ver van de stad
[collage VPxDG]



Ontwikkelingen



Autonoom wordt het steeds lichter door dat het bebouwd oppervlak steeds uitbreidt, door verlichte wegen, uitbreiding van kascomplexen en door de toename van de woon- en werkfuncties verspreid in het landschap. Aandacht voor vermindering van licht-hinder en onnodige uitstraling naar boven toe.

Beeld: Toename van licht geeft overlast voor mens plant en dier, sterrenhemels zijn minder beleefbaar

Ambitie

Donkerte wordt een te koesteren kwaliteit. De ambitie is de huidige 'donkere' gebieden, ten minste zo donker te houden, maar bij ontwikkelingen ze liever nog wat donkerder te maken. Dit betekent op praktisch niveau terughoudend zijn met verlichting van wegen, bedrijventerreinen e.d. en verkennen waar deze 's nachts uit kan of anders lichtbronnen selectiever richten. Structureel is het vrijwaren van donkere gebieden van verhoging van de dynamiek het perspectief. De ambitie is het rustige en onthaaste karakter te behouden. Zodat passages van snelwegen en regionale wegen leiden niet tot stedelijke ontwikkeling aan eventuele op- en afritten. Bundeling van stedelijke functies en infrastructuur in de 'lichte' gebieden.

Sturing

Richting

- In de donkere gebieden alleen minimaal noodzakelijke toepassing van kunstlicht. Dit vereist het selectief inzetten en 'richten' van kunstlicht.
- Veel aandacht voor vermijden van onnodig kunstlicht bij ontwikkelingen in het buitengebied.
- Behoud van het rustige en onthaaste karakter van de 'donkere' gebieden.

Colofon

Datum

november 2008

Deze Gebiedskenmerken-catalogus is samengesteld door Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten (Ruut van Paridon, Karen de Groot) en H+N+S Landschapsarchitecten (Jandirk Hoekstra, Peter Veldt) in opdracht van en in samenwerking met de provincie Overijssel (Bart Beukema - coördinatie teksten; Susanne Nolten – kaartwerk; Hennie Schuman en Florian Bekkers – projectleiding).

Adresgegevens

Provincie Overijssel
Luttebergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 425 25 25
Fax 038 425 48 88
www.omgevingsvisie.nl
omgevingsvisie@overijssel.nl

Voor informatie en inlichtingen

Provincie Overijssel, Suzanne Peeters, Postbus 10078
8000 GB Zwolle, s.peeters@overijssel.nl,
tel 038 499 87 04, www.omgevingsvisie.nl